

פרשת וילך – יום כיפור – לנצל את החיים

1. דברים פרק לא פסוק יד

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יְמֵיךָ לְמוֹת קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְהִתְיַצְּבוּ בְּאֵהָל מוֹעֵד וְאַצְנִנִי וְיִלְךָ מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וַיִּתְיַצְּבוּ בְּאֵהָל מוֹעֵד:

2. רבינו בחיי דברים פרק לא פסוק יד

(יד) הן קרבו ימיך למוות. על דרך הפשט למדך הכתוב כי חיי האדם נגזרים ויש לכל אחד מהם ימים קצובים, והקב"ה מגיע ימי האדם אל העת הקצוב והנגזר, כענין: (שמות כג, כו) "את מספר ימיך אמלא".

3. נפלאותיך אשיחה דברים עמוד 462

אמר הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל פעם, בשם אחד המגידיים הקדמונים, שברור שכל אחד שכבר נמצא בעולם האמת, אילו היה מקבל רשות לחזור לשעה אחת לעולם הזה, הרי היה ממחר לנצלה, זה רץ לבית המדרש, וזה ממחר לבקש סליחה מחבר שנפגע על ידו, אחר היה ממחר למלא תפקיד רוחני אחר וכדו'. אם כן מדוע לא נבין עד כמה הזמן חשוב גם בעת שיש לנו יותר משעה אחת?!

4. דברים פרק לד פסוק ה

וַיָּמֹת עָם בְּיַד ה' בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל פִּי ה':

5. והגדת ראש השנה עמוד 271

"וימת שם משה, עבד ה' ! זה היה הספדו של הקב"ה על משה ומשמע ששבח זה כולל הכל ! ... עבד ה' היא פסגת המעלות וכלל המעלות, לפי שכל המעלות כלולות בה, כי "מה שקנה עבד קנה רבו", ואין לו כלום משל עצמו. כל כישוריו ויכולתיו, כוחותיו ומירצו, הכל של רבו וברשות רבו. והרשות ביד כל אדם להכפיף עצמו כל כולו לרשות בוראו כמשה, או להיות בועט ומורד כירבעם, חלילה.

6. רמב"ם הלכות תשובה פרק ה הלכה ב

אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומה"ע ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם

7. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק טו

שוב יום אחד לפני מיתתך שאלו תלמידיו את רבי אליעזר וכי אדם יודע באיזה יום ימות שיעשה תשובה. אמר להם כל שכן שיעשה תשובה היום שמא ימות למחר ישוב למחר שמא ימות למחרת ונמצאו כל ימיו בתשובה:

8. מכתב מאליהו חלק ה עמוד 259

אם הכוונה רק שישב עתה שמא ימות למחר היה די שיאמר "שוב לפני מיתתך" – "יום אחד" למה? אלא שאמר "יום אחד" דוקא, והיינו שצריך לעצמו שזה היום האחרון של חייו, ומיילא כל ערכי העולם הזה בטלים ומבוטלים אצלו, כי רואה את ההבל שבהם, שהרי אין לו עוד זמן בעולם הזה ...

9. יחי ראובן ימים נוראים עמוד קפט (הרב ראובן אליצור קרלנשטיין)

פעם ניגש יהודי לגאון מוילנא זצ"ל ושאל אותו: "רבי, האם יהיה לי עולם הבא? ענה לו הגאון: "עד שאתה שואל על העולם הבא אשאל אותך על העולם הזה. עולם הזה יש לך?" "אוי, רבי. עולם הזה? מתי? כל חיי מלאים צער, טרדות ועגמת נפש. עולם הזה אין לי, מקוה אני אפוא, שעולם הבא כן יהיה לי." "ובכן, אמור נא", הוסיף הגאון ושאל: "כמה שעות ביום אתה מקדיש לעולם הזה, וכמה לעולם הבא?" "עמד היהודי וחשיב: "שמונה שעות ביום אני עובד, שעתים ביום אני אוכל, שמונה שעות נוספות אני ישן... לפחות שמונה עשרה שעות ביממה אני מקדיש לעולם הזה." "וכמה לעולם הבא?" "אני מתפלל שלוש תפילות ביום, לפעמים קצת לומד, לפעמים אומר כמה פרקי תהילים, נראה לי שאני מקדיש לעולם הבא לא יותר משעתים יומיות". אמר לו הגאון דבר נורא, מבהיל ממש: "צא וראה, בעולם הזה אתה משקיע שמונה עשרה שעות, והתשואה, לדבריך, עלובה כל כך, כמה רוח יכול אתה לקבל מהשקעה של שעתיים בלבד בעולם הבא?...."

10. רמ"א אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרי סעיף ד

יש שכתבו שנהגו ללבוש בגדים לבנים נקיים ביום כפור, דוגמת מלאכי השרת.

11. והגדת יום כיפור עמוד 20

ר' ישראל מסלאנט זצ"ל עלה לבית הכנסת ל"כל נדרי" והנה אברך ממהר, לבוש לבנים ועטוי טלית, כמלאך ה' צבקות ... פנה אליו ושאלו: "אמור נא, מה שלום פלוני?" "שכן, השוכב על ערש דוי. אם שמע התעלם מהשאלה. מה לו פלוני, מה זה עסקו. כעת מזומן הוא למשפט, חיי מונחים על כף המאזניים! אמר לו רבי ישראל את המשפט הנודע, שהפך לנכס בתנועת המוסר: "אמור נא לי, מה אני אשם שאתה ירא שמים"...הגיע רבי ישראל לבית הכנסת שהיה מלא מפה לפה, הכל שופכים דמעות כמים באמירת "תפילת זכה" ... והנה מגיע אחד, לבוש לבנים ועטוי טלית, מבקיע לו דרך בין המתפללים. הודף במרפקו ודורך על רגלים יחפות, מפלס דרך לעצמו. עקב אחריו רבי ישראל במבטו ופסק פסוקו: "לבוש לבנים כמלאך – אין ספק מלאך הוא – אבל מלאך חבלה...."

12. רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ב הלכה ב

חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום, כיצד ואחר כך (טבילה רביעית) מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב, וטובל ועולה ומסתפג ולבוש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו, ונכנס לקדש הקדשים, ומוציא משם את הכף ואת המחנתה, ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי לבן, וטובל ועולה ומסתפג, ולבוש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו, ומקטיר קטרת של בין הערבים ...

13. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תריג סעיף א

אסור לרחוץ ביום הכיפורים, בין בחמין בין בצונן; ואפי' להושיט אצבעו במים, אסור

14. יחי ראובן ימים נוראים עמוד שלו

כאן מתעוררת שאלה, הלא יודעים אנו כי ביום הקדוש, יום כיפור, אסור ליהודי להכניס אצבע במים שלא לצורך, וכאן הכהן טובל חמש טבילות... בשלמא בפעמים הראשונות – הוא טובל כדי לעשות עבודת פנים ... אבל עתה בפעם הרביעית מדוע הוא נכנס שוב? הרי אינו עושה כלום לכאורה ונכנס אחרי טבילות וקדושים רק כדי להוציא כף ומחתה?! אלא אמר הרב אברמסקי זצ"ל, רואים כאן יסוד גדול: בבית המקדש בקדש הקדשים, אין כזו מציאות שיש כלי, או כל חפץ שהוא – ללא תכלית...

25. דעת תורה דברים ב עמוד קפ

ידיעה להכיר בחטאים באה לאדם מתוך גדלות, מתוך המצא במצב עליונות. אדם כשהוא במצב יותר גדלות, יותר הוא מרגיש כל חטא הכי דק, יותר יראה בעצמו ריבוי חטאים, והרואה חטאים בטוח כי יזהר מהם. "הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי" – אדם שאינו מכיר בחטא, סימן הוא כי עדיין באותו מצב של שעת החטא הוא, כלום לא נתעלה ממצבו שבשעת החטא והוא ודאי אבד מנוס ממנו, אותו המצב כבר ביארו לעוד חטאים

26. ויקרא פרק טז, ח

(ז) וַתֵּן אֶהָרָן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גֹּרֶל אֶזְרָח לַה' וְגֹרֶל אֶזְרָח לַעֲזָאזֵל:

27. רמב"ן ויקרא פרק טז

גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, גורלו של הקדוש ברוך הוא לקרבן עולה, וגורלו של עזאזל שעיר החטאת וכל עונותיהם של ישראל עליו, שנאמר ונשא השעיר עליו. ראה סמאל שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים, אמר לפני הקדוש ברוך הוא, רבון כל העולמים יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת שבשמים, מה מלאכי השרת יחפי רגל כך הן ישראל יחפי רגל ביום הכפורים.... והקדוש ברוך הוא שומע עדותן של ישראל מן הקטיגור שלהם ומכפר על המזבח ועל המקדש ועל הכהנים ועל כל עם הקהל

28. רמב"ם הלכות תשובה פרק א הלכה ג

בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה ... ועצמו של יום הכפורים מכפר לשבים שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם.

29. תלמוד בבלי מסכת יומא דף ט עמוד ב

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו: ראשונים שנתגלה עונם – נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עונם – לא נתגלה קצם (בני מקדש שני נשעיס היו בסתל).

30. לב אליהו שמות עמוד צט

בני מקדש ראשון ידעו שחטאו בע"ז....לכן נתגלה קצם – מפני שאם יודע אדם שהוא חוטא יגיע סוף סוף לתשובה. אבל בני מקדש שני לא נתגלה עונם – שהיה בהם שנאת חנם ואין הפירוש שהיו שונאים זה את זה על לא דבר וסיבה, וזה אי אפשר, שאם אין לאדם שום טעם על שנאתו – למה ישנא? אלא הכי פירושו: שבאמת היה לאחד תביעה על חברו, והיה לו טעם וסיבה על מה לשנוא אותו, אבל הרי יש הלכה לכל דבר – אם מותר לשנאתו עבור זה או לא. והוא מה שאמרו שהיה בהם שנאת חנם – כלומר: שלא דקדקו אם הלכה כן או לא, וכל שנאה שאינה מותרת עפ"י התורה – נקראת שנאת חנם! וזהו גם מה שאמרו: "אחרונים לא נתגל עונם", שמכיון שהיה להם סיבה לשנוא זה את זה – שוחד סיבה זו סימא עיני פקחים וסילף דברי צדיקים לאמר: 'מותר לשנוא את פלוני כי עשה לי דבר פלוני! וגם מצוה לשנאתו כי הוא כך וכך! ... ולכן אחרונים שלא עוונם – ממילא לא שבו מרשעתם, לכן לא נתגלה קיצם, ועדיין שטן זה מרקד בינינו!

31. הושע פרק יד פסוק ב

שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֶלְקֶיךָ כִּי כִשְׁלֹת בַעֲזָךָ:

לנצל את ההזדמנות

15. ישעיהו פרק נה פסוק ו

דְּרִשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ קְרָאָהוּ בְהִיטְוֹתוֹ קְרוֹב:

16. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יח עמוד א

אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב: מניין לגזר דין של צבור שאינו נהתם? ... שנאמר כה' אלקינו בכל קראנו אליו. – והכתיב דרשו ה' בהמצאו! – התם ביחיד, הכא בצבור. ביחיד אימת? – אמר רבה בר אבוח: אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

17. ספר סדר היום הנהגת האדם בעשרת ימי תשובה

רבי משה ב"ר יהודה אבן מכיר חי בצפת בשנות השי"ן (1540 ואילך).

אחר צאת ר"ה לא ישליך מעליו הכניעה והשפלות כי כל י' ימים אלו נקראים ימי תשובה ואשרי החוזר בהם ושב מחטאתיו כי תפלתו נשמעת ותשובתו מקובלת כמו שלמדו מפ' דרשו ה' בהמצאו ואפי' ליחיד ויש הפרש בין תשובת ימים אלו לשאר ימות השנה כהפרש האור מן החשך

18. דברים פרק ל פסוק ד

אם יִהְיֶה גְדוֹןָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׂמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְוֶךָ:

19. לב אליהו חלק א עמוד רמה

אפילו אם ישקע אדם כולו בתאוות עוה"ז ח"ו, ויהיה נדח מהתורה, אבל עדיין תופס בקצה השמים – בנקודה איזו שהיא, אפילו ניצוץ רוחני קטן בקצה הרוחניות – גם משם יקבצך ה' אלוהיך ומשם יקחך ויקרבך אליו יתברך.

לקחת אחריות

20. רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ח

היודי שנהגו בו כל ישראל אבל אנחנו חטאנו (כולנו) והוא עיקר היודי

21. והגדת יום הכיפורים עמוד 92

אחת ההכרות המרכזיות בוידוי, ההכרה שה' חופש כל חדרי בטן ובוהן כליות ולב, אין דבר נעלם ממנו ואין נסתר מנגד עיניו. ומדוע? משום שיש באדם מנגנוני הצטדקות, להתפתות ולהסביר כל מעשה וכל מחדל. שהרי כלל הלכתי הוא, שאין אדם משים עצמו רשע

22. בראשית פרק ג פסוק יב

וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים הֲאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִיא נָתַתָּה לִּי מִן הָעֵץ וְאָכַל:

23. במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה יג סימן ג

אי"ר תנחומא בר אבא גאות אדם תשפילנו זה אדם הראשון כיצד בשעה שעבר אדם על צויו של הקדוש ברוך הוא ואכל מן האילן ביקש הקדוש ברוך הוא שיעשה תשובה ופתח לו פתח ולא בקש אדם

24. ירמיהו פרק ב פסוק לה

וַתֹּאמְרוּ כִּי נִקְיֵתִי אֶךְ שָׁב אִפּוֹ מִמֶּנִּי הֲנִי נְשַׁפֵּט אוֹתָךְ עַל אֲמַרְךָ לֹא זָכַרְתִּי:

סיכום - פרשת וילך - יום כיפור - לנצל את החיים

1-3 – בפרשתנו פונה הקב"ה אל משה ואומר: "הן קרבו ימיך למות, קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצוננו". ציווי זה בא למנות את יהושע לנגיד ומצוה על ישראל (עיין רמב"ן), אך מהו לשון "הן קרבו ימיך למות"? לשם מה נצרכת אמירה זו? רבנו בחיי מבאר שכתוב זה בא ללמדנו כי חיי האדם נגזרים ולכל אחד יש ימים קצובים בעולם הזה. ר' שלום שבדרון אמר בשם אחד המגידים הקדמונים, שברור שכל אחד שכבר נמצא בעולם האמת, אילו היה מקבל רשות לחזור לשעה אחת לעולם הזה, הרי היה ממחר לנצלה, זה רץ לבית המדרש, וזה ממחר לבקש סליחה מחבר שנפגע על ידו, אחר היה ממחר למלא תפקיד רוחני אחר וכדו'. אם כן מדוע לא נבין עד כמה הזמן חשוב גם בעת שיש לנו יותר משעה אחת?!

4-6 – נחזור למשה רבנו כדי להבין להיכן אנו צריכים לשאוף ובעז"ה גם להגיע. בפרשתנו משה מתבשר שקרבו ימיו למות ובפרשת 'וזאת הברכה' הבשורה יוצאת אל הפועל "וימת משה עבד ה'...". הרב גלינסקי אומר שהמילים 'עבד ה' הם דברי הספד של הקב"ה על משה. מעט מילים שמכילות בתוכן כל כך הרבה. עבד ה' היא פסגת המעלות וכלל המעלות, כל המעלות כלולות בה, שהרי "מה שקנה עבד קנה רבו", ואין לו כלום משל עצמו! כל כישוריו ויכולותיו, כוחותיו ומירצו, הכל של רבו וברשות רבו. והרשות ביד כל אדם להכפיף עצמו, כל כולו לרשות בוראו כמשה, או להיות בועט ומורד כירבעם חלילה. דברים אלו של הרב גלינסקי שולחים אותנו ישירות אל הרמב"ם בהלכות תשובה. אם לאדם היה ספק להיכן הוא יכול להגיע הרמב"ם לא משאיר מקום לספקות – "כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם". כמובן שאין כוונת הרמב"ם שכל אחד ישאף להיות משה, אלא כוונתו לומר שכל אחד ישאף לנצל את ימיו בזה העולם כפי שניצל אותם משה רבינו. הרמב"ם ידוע כפוסק שאינו קיצוני, הרמב"ם דוגל בדרך האמצע, ואפילו הכי אומר "כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה", ומכאן אנו למדים שמעלה זו ברת השגה. בשיעור זה ננסה לחדד את חשיבות ניצול הכלים שקיבלנו בצורה נכונה וננסה לתת עצה כיצד להתחיל את המסע הארוך והחשוב הזה.

7-9 – באבות דרבי נתן מובא שרבי אליעזר אומר לתלמידיו "שוב יום אחד לפני מיתתך". תלמידיו שאלו אותו: "וכי אדם יודע באיזה יום ימות?!" השיב להם ר' אליעזר: "כל שכן שיעשה תשובה היום שמא ימות למחר. לכאורה מדבריו של ר' אליעזר משמע, שאילו היה יודע אדם מתי ימות היה יכול כל חייו לחיות בהפקרות ולדחות את התשובה עד יום אחד לפני המיתה, ורק משום שאינו יודע, לכן עליו לעשות תשובה כל יום שמא ימות למחר. אך אם כך היו הדברים לא היה צריך לומר "יום אחד" אלא די אם היה אומר "שוב לפני מיתתך" ועוד שלא יתכן שזה המסר שר' אליעזר רוצה להעביר לתלמידים שלו. המכתב מאליהו מבאר שר' אליעזר אומר "יום אחד" דוקא, כלומר שהאדם יצייר לעצמו כל יום כאלו היום זה יומו האחרון וממילא כל ערכי העולם הגשמיים בטלים ומבוטלים אצלו, כי רואה את ההבל שבהם, שהרי עוד רגע והוא כבר אינו בעולם. צרכי העולם הזה ותענוגותיו מטשטשים נו את הראייה וגורמים לנו לעשות את העיקר טפל ואת הטפל עיקר.

32. יחי ראובן ימים נוראים עמוד שנה

מכשול הוא דבר נמוך שכמעט אינו נראה – בליטה קטנה באדמה ... אף אחד אינו נכשל בדבר גבוה, כמו קיר או עמוד גבוה... "כי כשלת בעוונך" – למה אדם נכשל בעברה? כי עברה נחשבת אצלו לדבר קטן! על זה צועק הנביא: "הרימי מכשול מדרך עמי" תגביהו ותרימו את המכשול, אל תעשו את העברה קטנה! אם אדם ידע מהו חטא, כמה גדולה חומרתו – הוא לא יכשל!

33. תהלים פרק לב פסוק ה

זֹפְאֹתַי אֹדְיֵיךָ וְעוֹנֵי כֹאֲ כִסִּיתִי אֶמְרֹתַי אֹדְיָה עָלַי פְּשָׁעֵי כֹה־
וְאַתָּה יְשַׁאתָ עֵינַי וְזֹפְאֹתַי סָלָה:

34. לב אליהו חלק ב עמוד רנו

פירש הגר"א ז"ל דה"ק: כשבא נתן הנביא אל דוד והכיוו על מעשה בת שבע - אמר לו דוד: "חטאתי לד'" ורצה לסיים גם "עויתי - פשעתי", אבל מיד שאמר "חטאתי" = אמר לו נתן הנביא "גם השם העביר חטאתך לא תמות". וזה שאמר דוד: "חטאתי אודיעך" - שאמרתי חטאתי לד', "ועוונתי לא כסיתי" - שרציתי לומר גם "עויתי", "אמרתי אודה על פשעתי" - שגם 'פשעתי' רציתי לומר, "ואתה נשאת עוון חטאתי סלה" - שמיד שאמרתי 'חטאתי' - כבר נאמר לי שהעברת חטאתי!

35. יחי ראובן ימים נוראים עמוד שסא

פתח לנו שער בעת נעילת שער – זה מה שאנו צועקים בתפילת נעילה: נכון, היה חודש אלול, היו עשרת ימי תשובה, ראש השנה, יום כיפור. התעלינו, היינו קרובים לאבינו מלכנו. זכינו להתנהג כבניו של מלך מלכי המלכים, השתפרנו בתפילות, בבין אדם לחברו, זכינו ללב טהור ונקי. אבל כעת, כאשר ננעלים שערי שמים - אוי ויי, היצר הרע, עומד מוכן ומחכה שהמלך יתרחק, ואנו נשוב לכל הבעיות שלנו ולכל השגיאות והחטאים ... רחמנא ליצלן. ריבונו של עולם, שנשארה הנסיכים ונמשיך לנהוג כבניך - פתח לנו שער בעת נעילת שער!!

10-11 – הרמ"א בהלכות יום כיפור מביא שיש שכתבו ללבוש בגדים לבנים נקיים כדוגמת מלאכי השרת. יום כיפור הוא יום בו אנו מנתקים את עצמנו מחיי החומר ומעצימים את חיי הרוח. יום בו אנו מחדדים לעצמנו את הייעוד האמתי שלנו, יום בו אנו מדגישים מה עיקר ומה טפל והתקוה שמיום זה ניקח מסר לכל השנה ונדע היכן לשים את הדגש. אולם כאשר מתנתקים ומבטלים את כל ענייני העולם הזה באופן מוחלט עלולים להגיע למקומות לא טובים ומסופר על רבי ישראל סלאנט שעלה לבית הכנסת ל"כל נדרי" והנה אברך ממנהר, לבוש לבנים ועטוי טלית, כמלאך ה' צבקות. פנה אליו ושאלו: "אמור נא, מה שלום פלוני?" שכן, השוכב על ערש דוי. אם שמע התעלם מהשאלה. מה לו פלוני, מה זה עסקו. כעת מזמן הוא למשפט, חיי מונחים על כף המאזניים! אמר לו רבי ישראל את המשפט הנודע, שהפך לנכס בתנועת המוסר: "אמור נא לי, מה אני אשם שאתה ירא שמים"...הגיע רבי ישראל לבית הכנסת שהיה מלא מפה לפה, הכל שופכים דמעות כמים באמירת "תפילת זכה" והנה מגיע אחד, לבוש לבנים ועטוי טלית, מבקיע לו דרך בין המתפללים. הודף במרפקו ודורך על רגליים יחפות, מפלס דרך לעצמו. עקב אחריו רבי ישראל במבטו ופסק פסוקו: "לבוש לבנים כמלאך – אין ספק מלאך הוא – אבל מלאך חבלה". ...

לפעמים כשאדם מתעסק רק בכרטיס כניסה לעולם הבא הוא רומס את העולם הזה, לא במובן החיובי אלא במובן השלילי. חז"ל אומרים שכל האוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו צם תשיעי ועשירי. מה חז"ל באו לומר? אולי אפשר לומר שכשם שאנו מעצימים את יום כיפור, את ההידמות למלאכים, אנו מעצימים גם את חשיבות העולם הזה, את החיים בעולם הבא קונים דרך העולם הזה. העולמות לא סותרים אלא משלימים. הרוחניות מופיעה דרך הגשמיות ובלבד שהגשמיות תשמך ככלי שרת שכפוף לרוח.

12-14 – ביום הכיפורים כהן גדול טובל חמש פעמים בפעם הרביעית הכהן הגדול טובל ונכנס לקדש הקדשים כדי להוציא את הכף והמחתה. אחד מהאיסורים ביום הכיפורים הוא איסור רחיצה עד שאפילו להושיט אצבעו במים אסור. תמה בספר 'יחי ראובן' מדוע התירה התורה לכהן הגדול לטבול את כל גופו במים רק כדי להוציא את הכף וכי לא היה יכול להוציא אותה כשיצא מקודש הקדשים בפעם השלישית? אלא אמר הרב אברמסקי שמכאן אנו למדים יסוד גדול: בבית המקדש בקדש הקדשים, אין כזו מציאות שיש כלי, או כל חפץ שהוא ללא תכלית!! כל כלי יש לו חשיבות גדולה עד כדי להצריך את הכהן לטבול בשבילו. האדם הוא עולם קטן ובכל אחד ואחד מאתנו יש את הנשמה שהיא הקודש ויש את הגוף שהם הכלים להופעת הקודש, כשם שבמקדש אין מציאות שיש כלי או חפץ ללא תכלית ק"ו שבגוף האדם אין אבר שאין לו תכלית ומחובתו של האדם להשתמש בכלים שלו כדי להופיע את הנשמה הטהורה הטמונה בו.

בספר 'יחי ראובן' מספר על יהודי שפגש את הגאון מוילנא ושאל אותו: האם יהיה לו עולם הבא. הגאון השיב לו: "עד שאתה שואל על העולם הבא אשאל אותך על העולם הזה. עולם הזה יש לך?" "אוי, רבי. עולם הזה? מתי? כל חיי מלאים צער, טרדות ועגמת נפש. עולם הזה אין לי, מקוה אני אפוא, שעולם הבא כן יהיה לי". הגאון הוסיף ושאל: "כמה שעות ביום אתה מקדיש לעולם הזה, וכמה לעולם הבא?" "עמד היהודי וחישוב: "שמונה שעות ביום אני עובד, שעתים ביום אני אוכל, שמונה שעות נוספות אני ישן. לפחות שמונה עשרה שעות ביממה אני מקדיש לעולם הזה". "וכמה לעולם הבא?" "אני מתפלל שלוש תפילות ביום, לפעמים קצת לומד, לפעמים אומר כמה פרקי תהילים, נראה לי שאני מקדיש לעולם הבא לא יותר משעתים יומיות". אמר לו הגאון דבר נורא, מבהיל ממש: "צא וראה, בעולם הזה אתה משקיע שמונה עשרה שעות, והתשואה, לדבריך, עלובה כל כך, כמה רוח יכול אתה לקבל מהשקעה של שעתיים בלבד בעולם הבא?".

נעצור רגע ונעיר הערה. פעמים רבות ניתן לראות שספרי המוסר של בני דורנו מדברים על ביטול העולם הזה לעומת העולם הבא. השיח הזה היה מאד מקובל בדורות קודמים, כמובן שיש לו הרבה מקום בכל תקופה, אבל הרב קוק זצ"ל שראה בתהליך ההתעוררות הלאומית תהליך גאולה הוסיף מבט נוסף. הרב העצים מאד את הנושא של "לתקן עולם במלכות שד-!" כשאנו נמצאים בתהליך של גאולה אנו לא יכולים להתעסק כל יום עם העולם הבא ועם הלוויות, עלינו להתעסק בעיקר עם הגאולה המתרחשת לנגד עינינו ממש בעולם הזה! אם בעבר דיברו על כך שהאדם צריך לבטל את כל ענייני העולם הזה כדי לרכוש לו מקום טוב בעולם הבא, אזי שבדורנו עיקר ההתעסקות צריכה להיות באיך משתמשים בחומר בצורה נכונה כדי שגם הקודש יופיע בצורה נכונה. בגלות אין שום חשיבות לפיתוח הכלכלה, אבל כעת בארצנו פיתוח הכלכלה ופיתוח המדינה הוא דבר מהותי וחשוב, צבא חזק, כלכלה חזקה, התיישבות חזקה, כל הדברים האלו הם חלק מהתהליך הגאולה בו אנו נמצאים, וחובתנו להיזהר לא לעשות את העיקר לטפל ואת הטפל לעיקר. כל פיתוח החומר בא כדי שהרוח תוכל להופיע בצורה טובה. בתקופת שלמה המלך, היה עושר חומרי גדול יחד עם עושר רוחני גדול. אין סתירה בין הדברים, החומר והרוח משלימים זה את זה אבל בתנאי שהרוח היא הבסיס להכל. בנקודה הזו אנו מתחברים לסגנון הדיבור שהיה בעבר. כשהגר"א אומר ליהודי שהוא משקיע כל כך הרבה בעולם הזה וכל כך מעט בעולם הבא הוא בעצם אומר, הפכת את העיקר לטפל ואת הטפל לעיקר. פעמים רבות האדם יכול למצוא את עצמו עסוק במרוץ אחרי קניינים חומריים ובהזנחה של קניינים רוחניים. חובתו של האדם להתמקד בקניינים רוחניים, קניינים רוחניים משמעותם להתמסר לשליחות שלשמה בא האדם לעולם. כדי למלא שליחות בצורה טובה האדם חייב להיות מחובר לתורה, מחובר לקודש, מחובר לתלמידי חכמים. לרופא אסור להשקיע את רוב היום בלימוד תורה, השליחות שלו היא לעזור לחולים אבל הוא חייב להיות מחובר לתורה כדי שהוא יעשה את השליחות שלו בצורה הטובה ביותר.

אילו היה אדם הראשון אומר חטאתי, היה נמחל העוון והוא היה ממשיך להתהלך בגן עדן. כך גם ירמיהו הנביא מוכיח את ישראל ואומר "הנני נשפט אותך על אמריך לא חטאתי" ובמילים אחרות אם היו אומרים חטאנו הקב"ה לא היה שופטם והגלות לא היתה באה. יוצא לנו דבר מבהיל. החטא עצמו פחות גרוע מאי ההכרה בחטא ויש להבין מדוע.

נצל את ההזדמנות

15-17 – הנביא ישעיה אומר "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" ובגמרא אמר רבה בר אבא שפסוק זה מכונן כנגד עשרת ימי תשובה. בעשרה ימים אלו בכלל וביום הכיפורים בפרט הקב"ה נמצא קרוב מאד. וכפי שכותב בסדר יום שימים אלו נקראים ימי תשובה ואשרי החוזר בהם ושב מחטאותיו, כי תפלתו נשמעת ותשובתו מקובלת והפרש בין ימים אלו לשאר ימות השנה הוא כהפרש האור מן החושך. בימים אלו עלינו להתאמץ להתעורר, להתעלות, לנסות להתקרב כמה שיותר, לקחת עוד הנהגה טובה או הלכה שנשתדל להתמיד בה יותר. כפי שכבר ראינו בשבוע שעבר התשובה מורכבת משאיפות גבוהות ומיישום מדורג. אסור לשאוף מבלי להתחיל ליישם ואסור ליישם מבלי לשאוף חובתנו לעשות תשובה אמיתית ותשובה אמיתית מורכבת משני מרכיבים אלו.

18-19 – יבוא אדם ויאמר אני כ"כ רחוק, כל כך שקוע בענייני העולם הזה, אפילו הקב"ה כבר מיואש ממני. נאמר לו תפתח חומש דברים בפרשת נצבים שם נאמר: "אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלוקיך ומשם יקחך" וביאר רבי אליהו לאפיאן בעל ה'לב אליהו' שאפילו אם ישקע אדם כולו בתאוות עולם הזה ח"ו, ויהיה נידח מהתורה, אבל עדין תופס בקצה השמים אפילו בניצוץ קטן בקצה הרחניות, גם משם יקבצך ה' אלוקיך ומשם יקחך ויקרבו אליו יתברך!! אסור להתייאש! ה' רוצה שנשוב אליו יותר משאנו רוצים לשוב אליו, ברגע שהוא רואה רצון הכי קטן, אפילו כחודו של מחט הוא כבר ישלים את העבודה וישלח סיוע ממרום. כל העבודה של האדם בימים אלו להבין לשם מה הוא בא לעולם, מה תפקידו בעולם ומשם להתקדם קדימה ולהיות אדם קדוש.

לקחת אחריות

20-24 – ננסה לגעת באחד המעכבים הגדולים ביותר מהתעוררות לתשובה. הרמב"ם בהלכות תשובה אומר ש"היודי שנהגו בו כל ישראל, אבל אנחנו חטאנו, הוא עיקר היודי. כלומר עצם האמירה "חטאנו" היא עיקר היודי. אצל רוב האנשים קיים מנגנון של הצטדקות. לאדם קשה להודות בלב שלם שהוא לא היה בסדר ולכן או שהוא כופר באשמה לגמרי, וגם אם הוא מודה במקצת, מיד הוא דואג להוסיף הסברים שימזערו את העוון. וכפי שמסביר הרב גלינסקי שאחד ההכרות המרכזיות בוידוי היא ההכרה שה' חופש כל חדרי בטן ובוחן כליות ולב, ואין דבר נעלם ממנו וכל זאת משום שלאדם יש מנגנוני הצטדקות להתפתות ולהסביר כל מעשה וכל מחדל.

אדם הראשון חטא בכך שאכל מעץ הדעת טוב ורע, כאשר הקב"ה שאל אותו "המן העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת", התשובה כבר היתה מוכנה: "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל". אדם הראשון לא הודה בחטא אלא הסביר את מעשיו – הצדיק את עצמו והאשים את אשתו. במדרש מבואר שהקב"ה פתח בשיח עם האדם הראשון כדי לעורר אותו לתשובה, אך במקום להתעורר לתשובה התחיל להצטדק ובכך גרם לו ליפול מכל העולמות.

25-27 - ר' ירוחם מבאר שההכרה בחטא מעידה על גדלותו של האדם, וחוסר הכרה בחטא הוא סימן לכך שהאדם נשאר באותו מצב של שעת החטא וננסה להסביר את דבריו.

כולנו מכירים את תפילתו של ר' אלכסנדר " רבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב? שאור שבעיסה". משמעות הדברים היא שהאדם בפנימיותו טהור "נשמה שנתת בי טהורה היא" והחטא חיצוני לאדם, אך כל זה דווקא כאשר אדם מכיר בחטאו, כלומר מכיר שהחטא זר לו, אבל כשהאדם לא מכיר בחטאו, או שהוא מצדיק את מעשיו, או מתרץ אותם, הוא אינו רואה בחטא דבר זר ונמצא שהחטא הוא חלק בלתי נפרד ממהותו. ביום הכיפורים אנו מקריבים שיער לה' ושיעיר לעזאזל הרמב"ן מבאר שהשיעיר לה' הוא קרבן עולה לה' ואילו השיעיר לעזאזל הוא קורבן לס"מ והוא נושא עליו את כל עוונותיהם של ישראל. נשאל, מדוע כל עוונותיהם של ישראל על ראשו של השיעיר לעזאזל, וכי הוא חטא? והתשובה היא שהוא גרם לישראל לחטוא ובמהות החטאים אינם שייכים לישראל, הם חיצוניים להם ומשום כך אנו משליכים אותם יחד עם השיעיר ומחזירים אותם למקומם. אך כפי שאמרנו כל זה שייך רק באדם שמכיר בחטאו ומרגיש שהחטא זר לו, אבל מי שלא מכיר בחטאו, לאט לאט החטא נעשה לחלק ממהותו.

28 – ידועה המחלוקת בין רבי לרבנן (גמרא יומא פה:): האם יום הכיפורים מכפר בין עשו תשובה ובין אם לא עשו תשובה (רבי) או שמכפר דווקא אם עשו תשובה (רבנן). הרמב"ם פסק כרבנן וכתב שעיצומו של יום הכיפורים מכפר **לשבים**. על פי היסוד שביארנו מובן מדוע. רק כאשר אדם מכיר בחטאו ומרגיש תחושת זרות, עיצומו של יום מכפר מנקה אותו מכל רבב, אבל כל זמן שהוא אינו מכיר בחטאו החטא הוא חלק ממהותו ואין בכוחו של יום הכיפורים לזכך ולטהר אותו.

29-30 – בגמרא אמרו ר' יוחנן ור' אלעזר, אנשי בית ראשון שנתגלה עוונם נתגלה קיצם, לעומת אנשי בית שני שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קיצם. בגמרא מבואר שחטאם של אנשי בית שני היה שנאת חינם. ר' אליהו לאפיאן מבאר שאין לחשוב שהיו שונאים זה את זה ללא שום סיבה, אלא ודאי שלכל אחד היתה תביעה על חברו, והיה לו טעם וסיבה על מה לשנוא אותו, אבל סוף סוף יש הלכה האומרת על מה מותר לשנוא ועל מה אסור. ומה שאמרו חז"ל שהיה ביניהם שנאת חינם כוונתם לומר שלא דקדקו אם ההלכה כן או לא, וכל שנאה שאינה מותרת עפ"י התורה, נקראת שנאת חינם. אנשי בית שני כיון שכביכול היתה להם "סיבה" לשנוא כל אחד את חברו, לכן לא הכירו בחטאם ולא שבו בתשובה ולדאבונו עד עצם היום הזה כנראה שאיננו מכירים בעוון ונמצא שהעוון הוא חלק ממהותנו ומשום כך בית המקדש השלישי עוד לא נבנה.

חברים יקרים!

ימיו של אדם קצובים וחובתו של האדם למלא את ימיו בלעשות את רצון ה'. משה זכה לכינוי 'עבד ה' משום שהוא ניצל את כל כשרונותיו וכוחותיו להכפיף את כל כולו לרשות בוראו. כשם שמשה יכול היה לשעבד את כל כולו לעשות רצון אבינו שבשמים כך כל אחד מאתנו מצווה ללכת בדרכו ולהיות צדיק כמשה במובן של ניצול הכוחות. עשרת ימי תשובה הם ימים מסוגלים לתשובה ואסור לנו לתת לימים האלו לעבור מבלי שנתבונן על עצמנו, על מעשינו ועל דרכנו. המעכב הראשי בעשיית התשובה הוא חוסר הכרה בחטא. חובתו של האדם להכיר בחטאו, לקחת אחריות ולומר חטאתי ובכך הוא משאיר את החטא ברובד החיצוני ולא נותן לו לחלחל אל תוך מהותו.

שבת שלום וגמר חתימה טובה!!!

31-32 – בשבת נפטיר בהושע - "שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעוונך" מסביר בעל ה'יחי ראובן' שמכשול הוא דבר נמוך שכמעט אינו נראה. אף אחד אינו נכשל בדבר גבוה, כמו קיר או עמוד גבוה. "כי כשלת בעוונך" – למה אדם נכשל בעברה? כי עברה נחשבת אצלו לדבר קטן! על זה צועק הנביא: "הרימי מכשול מדרך עמי" תגביהו ותרימו את המכשול, אל תעשו את העברה קטנה! אם אדם ידע מהו חטא, כמה גדולה חומרתו – הוא לא יכשל!

33-34 – דוד המלך אומר "וחטאתי אודיעך ועוני לא כיסיתי, אמרתי אודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עוון חטאתי סלה". הגר"א ביאר את דברי דוד באופן הבא כשבא נתן הנביא אל דוד והכיוונו על מעשה בת שבע - אמר לו דוד: "חטאתי לד'" ורצה לסיים גם "עויתי – פשעתי", אבל מיד שאמר "חטאתי" = אמר לו נתן הנביא "גם השם העביר חטאתך לא תמות". וזה שאמר דוד: "חטאתי אודיעך" - שאמרתי חטאתי לד', "ועוני לא כסיתי" – שרציתי לומר גם 'עויתי', "אמרתי אודה על פשעי" – שגם 'פשעתי' רציתי לומר, "ואתה נשאת עוון חטאתי סלה" - שמיד שאמרתי 'חטאתי' – כבר נאמר לי שהעברת חטאתי! הגדולה של דוד שהוא ידע לומר חטאתי! דוד לא תירץ את עצמו, לא ניסה להצטדק ולא בוש מלומר חטאתי. תכונה זו היא שעמדה לו והיה למלך על כל ישראל. הגדולה של האדם לא נמדדת בכך שהוא אינו חוטא שהרי "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", גדולתו של האדם בכך שהוא יודע לומר חטאתי ובכך הוא משאיר את החטא ברובד החיצוני ושומר שהחטא לא יהיה חלק ממהותו.

35 – נסיים בדבריו הנפלאים של הרב ראובן קרלנשטיין בעל ה'יחי ראובן': פתח לנו שער בעת נעילת שער – זה מה שאנו צועקים בתפילת נעילה: נכון, היה חודש אלול, היו עשרת ימי תשובה, ראש השנה, יום כיפור. התעלינו, היינו קרובים לאבינו מלכנו. זכינו להתנהג כבניו של מלך מלכי המלכים, השתפרנו בתפילות, בבין אדם לחברו, זכינו ללב טהור ונקי. אבל כעת, כאשר ננעלים שערי שמים - אוי ויי, היצר הרע, עומד מוכן ומחכה שהמלך יתרחק, ואנו נשוב לכל הבעיות שלנו ולכל השגיאות והחטאים ... רחמנא ליצלן. ריבוננו של עולם, שנשאר הנסיכים ונמשיך לנהוג כבניך - פתח לנו שער בעת נעילת שער!!!

